

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 239/2020-37

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 10. septembra 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovéj (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Petra Molnára prerokoval prijatú ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátom Mgr. Andrásom Marsalom, Hlavná 2C, Dunajská Streda, vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní Okresného súdu Dunajská Streda vedenom pod sp. zn. 4 T 258/2013 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] a [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní Okresného súdu Dunajská Streda vedenom pod sp. zn. 4 T 258/2013 porušené boli.

2. Okresnému súdu Dunajská Streda v konaní vedenom pod sp. zn. 4 T 258/2013 p r i k a z u j e konať bez zbytočných priet'ahov.

3. [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie každému v sume 1 000 € (slovom tisíc eur), ktoré je im Okresný súd Dunajská Streda p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] p r i z n á v a náhradu trov konania v sume 450,28 € (slovom štyristopäťdesiat eur a dvadsaťosem centov), ktoré je Okresný súd Dunajská Streda p o v i n n ý uhradiť na účet ich právneho zástupcu Mgr. Andrása Marsala, Hlavná 2C, Dunajská Streda, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého konania a s'ťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 30. apríla 2020 doručená ústavná s'ťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „s'ťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaní Okresného súdu Dunajská Streda (ďalej len „okresný súd“) vedenom pod sp. zn. 4 T 258/2013 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Z obsahu ústavnej s'ťažnosti a jej príloh vyplýva, že napadnuté trestné konanie, v ktorom sú s'ťažovatelia v pozícii poškodených, začalo na okresnom súde 28. decembra 2013 doručením obžaloby Okresnej prokuratúry Dunajská Streda (ďalej aj „okresná prokuratúra“ alebo „prokurátor“) podanej na obžalovanú pre prečin ublíženia na zdraví. S'ťažovatelia v ústavnej s'ťažnosti predkladajú súpis jednotlivých

procesných úkonov okresného súdu s uvedením nimi vnímaných jednotlivých neefektívnych úkonov. Zo súpisu úkonov vyplýva, že napriek návrhu sťažovateľov a aj obžalovanej na odmietnutie obžaloby a vrátenie veci prokurátorovi na došetrenie okresný súd, neberúc ohľad na ich návrhy, nariadil hlavné pojednávanie. V ďalšom priebehu konania okresný súd už po vykonaní prvého hlavného pojednávania uznesením z 1. decembra 2014 pre závažné procesné chyby odmietol obžalobu a vec vrátil okresnej prokuratúre na došetrenie. Na základe sťažnosti prokurátora namietajúceho nesprávny postup okresného súdu v rozpore s § 241 ods. 1 písm. f) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) Krajský súd v Trnave (ďalej len „krajský súd“) práve z dôvodu uvedeného nesprávneho postupu uznesením zo 16. apríla 2015 zrušil napadnuté uznesenie okresného súdu v celom rozsahu a uložil mu, aby vo veci znovu konal a rozhodol.

Následne po viacerých odročeniach hlavného pojednávania rozhodol vo veci okresný súd 28. apríla 2017 rozsudkom tak, že obžalovanú uznal vinnou. Na základe odvolania obžalovanej krajský súd uznesením z 12. apríla 2018 zrušil napadnutý rozsudok okresného súdu v celom rozsahu a vec mu vrátil, aby ju v potrebnom rozsahu znova prejednal a rozhodol.

3. Sťažovatelia ďalej uviedli, že dôvodom zrušenia rozsudku okresného súdu bola skutočnosť, že rozhodnutie bolo založené na dôkaze získanom nezákonným spôsobom, čo spočívalo v tom, že odborné vyjadrenie znalca bolo vypracované pred začatím trestného stíhania. Práve na túto skutočnosť, teda na nezákonný procesný postup orgánu činného v trestnom konaní a následne aj okresného súdu, viackrát upozorňovala obžalovaná aj sťažovatelia, a to *„nielen v súvislosti s porušením ustanovení Trestného poriadku o predbežnom prejednaní/preskúmaní obžaloby a pri úkonoch na to nadväzujúcich“*, teda v súvislosti s postupom v rozpore s § 241 ods. 1 písm. f) Trestného poriadku, ale na toto procesné pochybenie súdu prvého stupňa upozornil aj krajský súd uznesením zo 16. apríla 2015, na ktoré okresný súd *„ale akosi ohľad nebral“*, preto *„sa prvostupňové konanie v podstate muselo/musí opakovať... trvajúce do uvedeného časového momentu (pozn.: obdobie od podania obžaloby až do vrátenia spisu okresnému súdu s rozhodnutím súdu druhého stupňa o odvolaní obhajoby a poškodených teda do 04.06.2018) 4,5 roka.“*

Spis bol vrátený okresnému súdu 4. júna 2018, pričom až 5. novembra 2018, teda po 5 mesiacoch, sa okresnému súdu podarilo pribrať znalca do napadnutého konania. Po predložení znaleckého posudku bol viackrát určený termín hlavného pojednávania, ktorý sa následne odročoval z dôvodov na strane obžalovanej, čím ďalej dochádzalo zbytočne k predĺženiu „súdneho konania pre pasivitu a neefektívnu činnosť súdu prvého stupňa.

... Na hlavné pojednávanie sa dňa 17.01.2020 dostavili obžalovaná, jej nový obhajca (pozn.: v zastúpení advokátskeho koncipienta), obaja poškodení a taktiež ich splnomocnenec. Obhajoba požiadala o odročenie pojednávania za účelom zabezpečenia možnosti vypracovania súkromného znaleckého posudku. Súd prvého stupňa žiadosti obhajoby vyhovel a hlavné pojednávanie odročil na deň 18.03.2020 s tým, že uložil obhajcovi povinnosť predložiť súkromný znalecký posudok prokurátorovi a taktiež splnomocnencovi poškodených. Hoci od uvedeného hlavného pojednávania uplynula doba 3 mesiacov, obhajoba mi do dnešného dňa nepredložila žiadny znalecký posudok. Hlavné pojednávanie sa dňa 18.03.2020 neuskutočnilo pre oparenia Úradu verejného zdravotníctva súvisiace so šírením vírusu COVID-19.

V závere už len poznamenávam, že poškodení sa počas súdneho konania trvajúceho už vyše 6 rokov obrátili na predsedkyňu Okresného súdu Dunajská Streda aspoň trikrát, ale prietahy v konaní do dnešného dňa odstránené neboli. Posledná ich sťažnosť bola podaná dňa 13.01.2020, na ktorú predsedkyňa súdu odpovedala listom zo dňa 12.02.2020, v ktorom uviedla, že nezistila žiadne prietahy v dotknutom konaní. S poukazom na niektoré skresľujúce tvrdenia predsedkyme okresného súdu týkajúce sa postupu v dotknutej trestnej veci som zaslal súdu kumulatívne elektronické podanie, obsahom ktorého som doplnil sťažnosť poškodených zo dňa 13.03.2020. Na uvedené podanie k dnešnému dňu nebola doručená žiadna odpoveď.“

Podľa sťažovateľov zo súdneho spisu nepochybne vyplýva, že na vzniku a pretrvaní nepriaznivého a nežiaduceho stavu v dĺžke celého konania v danej veci majú podiel predovšetkým nedostatky v činnosti okresného súdu, čo viedlo k zbytočným prietahom v napadnutom konaní.

4. Na základe uvedenej sťažostnej argumentácie sťažovateľa v petite ústavnej sťažnosti požiadali, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie nálezom vyslovil porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v napadnutom konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 4 T 258/2013, prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov, priznal sťažovateľom primerané finančné zadost'učinenie každému v sume 4 000 €, ako aj trovy právneho zastúpenia v sume 450,28 € za dva úkony právnej služby.

5. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 239/2020-13 z 26. mája 2020 ju prijal na ďalšie konanie. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval účastníkov konania, aby sa vyjadrili k prijatej ústavnej sťažnosti a zároveň oznámili ústavnému súdu, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

6. Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k ústavnej sťažnosti prípisom č. k. Spr 529/2020-67 z 30. júna 2020, v ktorom predsedníčka okresného súdu predložila chronologický prehľad procesných úkonov napadnutého konania a k argumentom sťažovateľov v ústavnej sťažnosti uviedla v podstatnom tieto skutočnosti:

„K obdobiu od podania obžaloby do 11.08.2014, kedy bývalý zastupujúci sudca nariadil termín hlavného pojednávania na deň 10.09.2014 považujem za dôležité poukázať na skutočnosť, že v období od januára 2014 až do októbra 2014 bola zákonná sudkyňa opakovane chorá, časť liečby riešila práceneschopnosťou a časť čerpaním dovolenky... Celé toto obdobie značne ovplyvnilo neprítomnosť v práci a následné plnenie pracovných povinností. Jednotlivé doby neprítomnosti zákonnej sudkyne v tomto období ale nepresahovali nepretržite viac ako 6 týždňov a preto nemohlo dôjsť k prerozdeleniu jej spisov.

... na dĺžku konania v danej veci malo podstatný vplyv znalecké dokazovanie a to aj znalecký posudok, ktorý si dala vypracovať obžalovaná, opakovaná neúčast' obžalovanej, právo obžalovanej na zmenu obhajcu v priebehu konania a zdravotné problémy zákonnej sudkyne, pričom nebolo možné postupovať v zmysle rozvrhu práce na rok 2014 prerozdelením jej vecí.

... Z hľadiska právnej stránky ide o bežnú agendu okresného súdu, ublíženie na zdraví v dôsledku dopravnej nehody.

Po skutkovej stránke ide o vec zložitú. Vypracovanie znaleckého posudku, zaobstaranie a vykonanie takého dôkazu v značnej miere má vplyv na dĺžku celého konania. V rámci znaleckého dokazovania sa pracuje s dvomi verziami priebehu nehodového deja. Tvrdenia obžalovanej a poškodených sa zásadným spôsobom odlišujú. Bez ustálenia priebehu nehodového deja nie je možné ustáliť mieru zavinenia a nie je možné vo veci rozhodnúť. V konaní bol vypracovaný znalecký posudok v zmysle uznesenia súdu. Obžalovaná v rámci predloženia dôkazov predložila znalecký posudok, ktorý si dala vyhotoviť ona. Posudky sa výrazne odlišujú. Za tým účelom boli na ďalšie hlavné pojednávania predvolaní na výsluch znalci, ktorí znalecké posudky vyhotovili. Okrem toho bolo dokazovanie skomplikované aj opakovanou neúčast'ou obžalovanej na hlavnom pojednávaní. V priebehu konania bol na ňu vydaný aj zatykač.

... Ďalšie prekážky, ktoré mali vplyv na dĺžku konania boli na strane obžalovanej. Opakovane žiadala o odročenie pojednávania. V priebehu konania zmenila svojho obhajcu. Ide síce o právo obžalovanej, ktoré jej zaručuje Tr. por., ale v konečnom dôsledku to predstavuje predĺženie konania. Nový obhajca potrebuje čas na to, aby sa mohol oboznámiť s obsahom spisu a s priebehom dovtedajšieho dokazovania. Okrem toho vzniesla obžalovaná námietku zaujatosti, o ktorej bolo potrebné rozhodnúť.

... Zo strany sťažovateľov neboli žiadne prekážky. “

Predsedníčka okresného súdu vyslovila názor, že ústavnú sťažnosť nepovažuje za dôvodnú, pretože nie je možné ustáliť, že došlo k porušeniu sťažovateľmi označených práv. V prípade, ak by ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovel, navrhuje, aby v takom prípade pri určení sumy finančného zadosťučinenia prihliadal na skutočnosť, že vo veci je stanovený termín hlavného pojednávania (8. júla 2020), na ktorom budú vypočutí znalci, ktorí vypracovali znalecké posudky.

V liste predsedníčka okresného súdu zároveň vyjadrila súhlas s upustením od ústneho pojednávania v danej veci.

7. Právny zástupca sťažovateľov v podaní doručenom ústavnému súdu 10. augusta 2020 v reakcii na predložené vyjadrenie okresného súdu v podstatnom uviedol, že sťažovatelia ani raz nespochybňovali, že sudkyňa okresného súdu bola chorá, poukázali ale na to, že po doručení obžaloby *«bol konajúcou sudkyňou a zastupujúcim sudcom realizovaný taký procesný postup, ktorým spôsobili, že v danom štádiu súdneho konania nebolo možné rozhodnúť v zmysle obhajobou a taktiež zo strany poškodených predloženého návrhu... na odmietnutie obžaloby a vrátenie veci prokurátorovi na došetrenie. Práve následkom takejto vady v procesnom postupe Okresného súdu muselo byť dotknuté prvostupňové uznesenie súdom druhej inštancie zrušené, následkom čoho sa súdne konanie dovtedy trvajúce jeden a pol roka postrádalo akýkoľvek fakticky efekt.*

... sťažovatelia nevytýkali dobu potrebnú na vypracovanie znaleckého posudku, ale postup prvostupňového súdu, ktorý spočíval vo vydávaní uznesení o pribratí znalcov a v rušení a nahradzovaní týchto uznesení novými/d'alšími uzneseniami o pribratí iných znalcov.

Následkom uvedeného postupu Okresného súdu došlo k tomu, že do konania boli pribratí postupne viacerí znalci, z ktorých až piaty bol schopný vypracovať a predložiť znalecký posudok. Tento síce zákonný, ale... neefektívny a neštandardný proces postupného poverovania jednotlivých znalcov spôsobil, že medzi vrátením spisu na súd prvého stupňa a úspešným pribratím znalca do konania uplynula doba 5 mesiacov.

... návrh na predvolanie a výsluch [REDAKOVANÉ], znalkyne pre odbor cestná doprava som prvýkrát doručil Okresnému súdu elektronicky (pozn.: podanie bolo doručené elektronicky a bolo podpísané zaručeným elektronickým podpisom advokáta), a to dňa 30.05.2019. Napriek uvedenej skutočnosti súd prvého stupňa predvolal až na pojednávanie vytyčené na deň 08.07.2020. Som presvedčený o tom, že ďalší komentár v tejto súvislosti nie je potrebný.

... Touto cestou potvrdzujem, že pojednávanie sa dňa 08.07.2020 uskutočnilo, znalkyňa Ing. Akinšinová a znalec Ing. Pupala boli vypočutí a pojednávanie bolo odročené na deň 31.07.2020. Na hlavnom pojednávaní dňa 31.07.2020 boli prednesené záverečné

reči a návrhy a súd prvého stupňa rozhodol. Dovoľujem si ale poznamenať, že správanie sa ktoréhokoľvek obžalovaného ovplyvnené jeho motiváciou na získanie času je na jednej strane do určitej miery pochopiteľné, na strane druhej však je z toho istého dôvodu zo strany súdu aj predvídateľné. Nie je preto namieste odvolávať sa na správanie sa obžalovanej a v tejto súvislosti ospravedlňovať prietahy v konaní uvedenou okolnosťou s osobitným dôrazom na to, že na takúto motiváciu a snahu obžalovanej som súd prvého stupňa viackrát upozorňoval písomne a taktiež elektronicky.

Čo sa týka „zložitosti“ skutkových okolností prípadu už len poznamenávam, že tieto boli obsahom znaleckého posudku Ing. Akinšinovej dostatočne objasnené a čas potrebný na vypracovanie jej znaleckého posudku súdne konanie výrazne nepredĺžilo. Uvedené však nemožno konštatovať v súvislosti s „činnosťou“ súdu prvého stupňa pri poverovaní znalcov, pri ich predvolávaní, ako aj pri ďalších procesných úkonoch, ktoré som opísal vyššie v obsahu tohto podania a v obsahu ústavnej sťažnosti.

Taktiež upriamujem pozornosť na to, že sťažovatelia počas už siedmy rok trvajúceho súdneho konania vždy včas a riadne splnili všetky ich zákonné povinnosti...

Bez spravodlivého a včasného rozhodnutia súdu v dotknutej veci sa sťažovatelia v právnej pozícii poškodených nemajú možnosť už siedmy rok domôcť sa ich práva na náhradu škody nielen z právneho titulu ujmy na zdraví, ale ani majetkovej škody. Je tiež otáznne, či príslušná poisťovňa... bude vôbec schopná po uplynutí takéhoto dlhého obdobia správne vyčíslieť majetkovú škodu na vozidle poškodených a nahradiť im ju.»

V závere podania právny zástupca sťažovateľov oznámil, že sťažovatelia netrvajú na ústnom pojednávaní a vyjadrujú zároveň súhlas s upustením od ústneho pojednávania v danej veci.

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

9. Pokiaľ ide o chronológiu úkonov okresného súdu v napadnutom konaní, ktoré uviedla predsedníčka okresného súdu, možno konštatovať, že tieto skutkové okolnosti sa spornými nestali a ústavný súd ich považuje za preukázané.

III.

Relevantná právna úprava a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu

10. Podľa čl. 124 ústavy je ústavný súd nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

11. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

12. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov.

13. Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach a záväzkoch.

14. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

15. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu (III. ÚS 154/06, I. ÚS 76/03, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019). Samotným prerokovaním veci na súde alebo na inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (II. ÚS 26/95, IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017).

IV.

Posúdenie veci ústavným súdom

16. Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie o návrhu sťažovateľov, ktorým boli podľa nich okresným súdom v napadnutom trestnom konaní spôsobené zbytočné priet'ahy, čím malo dôjsť aj k porušeniu ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

17. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy i práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov (I. ÚS 19/00, ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

18. Z hľadiska hodnotenia povahy veci sa ústavný súd oprel o všeobecnú zásadu uznávanú aj v judikatúre ESLP, podľa ktorej sa primeraná lehota na konanie v trestných veciach v dôsledku mimoriadne citel'ného zásahu do sféry osobných práv a slobôd,

ktorý je s priebehom trestného procesu spojený, musí posudzovať prísnejšie (napr. II. ÚS 32/03, I. ÚS 11/08, I. ÚS 306/2016, I. ÚS 100/2017). Nemožno pochybovať o tom, že aj povaha predmetného trestného činu si vyžaduje osobitnú starostlivosť orgánov činných v trestnom konaní a všeobecného súdu o naplnenie účelu trestného konania, čo okrem iného znamená, že orgány činné v trestnom konaní a všeobecný súd majú povinnosť organizovať svoj procesný postup tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a skončená, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty účastníkov konania vrátane poškodených strán.

19. Pokiaľ ide o posúdenie podľa kritéria právnej a faktickej zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že konanie predstavuje z právneho hľadiska trestnú vec tvoriacu štandardnú a stabilnú súčasť rozhodovacej činnosti orgánov činných v trestnom konaní a súdov, preto ju nemožno považovať za právne zložitú. Vec sťažovateľov ale vykazovala istý stupeň faktickej zložitosti veci daný potrebou znaleckého dokazovania. Treba však zároveň povedať, že okolnosť skutkovej zložitosti veci doterajšiu neprimeranú dobu konania neovplyvnila zásadnejším spôsobom, keďže rozhodujúcimi faktormi, ktoré mali negatívny vplyv na plynulosť postupu konania v trestnej veci sťažovateľov, boli zistená nečinnosť okresného súdu a predovšetkým jeho neefektívny postup popísaný v ďalších bodoch odôvodnenia tohto nálezu.

20. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľov v preskúvanom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na ich ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným priet'ahom.

Naopak, dĺžku napadnutého konania okresného súdu v menšej miere ovplyvnilo skôr správanie obžalovanej, keďže opakovane ospravedlňovala svoju neúčasť na nariadených pojednávaniach a od okresného súdu opakovane požadovala odročenie termínu pojednávania na iný dátum, resp. sa pre jej neprítomnosť rušil termín pojednávania.

21. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru bol postup okresného súdu v napadnutom konaní.

22. Ústavný súd po preskúmaní postupu okresného súdu v napadnutom konaní predovšetkým poukazuje na to, že trvanie trestného konania od podania obžaloby prokurátorom do podania ústavnej sťažnosti (30. apríla 2020), teda v trvaní viac ako 6 rokov, treba už samo osebe považovať za neprimerané.

Ústavný súd konštatuje, že okresný súd konal v napadnutom konaní v zásade plynulo, a nie sú zaznamenané obdobia nečinnosti, v ktorých by okresný súd vo veci dlhšie nekonal bez toho, aby mu v tom bránila závažná prekážka. Obdobím nečinnosti je poznačená iba úvodná fáza napadnutého konania, a to v úseku od podania obžaloby 20. decembra 2013 do uskutočnenia prvého termínu pojednávania 10. septembra 2014, v ktorom ústavný súd kvantifikoval neodôvodnenú nečinnosť rozsahom približne deviatich mesiacov.

V dôsledku podanej sťažnosti okresnej prokuratúry proti uzneseniu okresného súdu o odmietnutí obžaloby z 1. decembra 2014 a podaných odvolaní účastníkov konania proti prvému rozsudku okresného súdu z 28. apríla 2017 bola vec 2 mesiace a následne 9 mesiacov na krajskom súde, pričom obdobie konania vedeného krajským súdom nemožno pričítať na vrub okresnému súdu, ktorý dĺžku jeho trvania žiadnym spôsobom nemohol ovplyvniť.

23. K obrane okresného súdu poukazujúcej na jeho neúmernú zaťaženosť z hľadiska množstva prejednávanej agendy, ktorú sa okresný súd snaží prezentovať ako objektívnu okolnosť negatívne sa podpisujúcu na plynulosti konania aj vo veci sťažovateľov, ústavný súd odkazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej v súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že personálne problémy justičného systému nezbavujú štát zodpovednosti za zbytočné prietahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02). Námieta personálnych komplikácií nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil. Rovnako aj v prípade obhajoby týkajúcej sa okolnosti na strane zákonnej sudkyne (jej vážne

zdravotné problémy a s tým súvisiacu práceneschopnosť) ústavný súd poznamenáva, že je táto okolnosť z ľudského hľadiska pochopiteľne ospravedlniteľná, avšak z hľadiska celkovej zodpovednosti okresného súdu za plynulosť konania vo veciach účastníkov konania ju zohľadniť nemožno.

24. Ústavný súd tiež pripomína, že nielen nečinnosť, ale aj nesústredená a neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, pre ktoré sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (napr. I. ÚS 376/06, III. ÚS 90/07, III. ÚS 109/07).

25. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na niektoré momenty napadnutého konania signalizujúce neefektívnosť postupu okresného súdu namietané aj v ústavnej sťažnosti. Hneď v úvodnej fáze konania, a to na pojednávaní vykonanom v prvom určenom termíne, ústavný súd zaznamenal nesústredený postup okresného súdu, ktorým došlo k zbytočnému narušeniu plynulosti konania. Okresný súd v rozpore s Trestným poriadkom už po nariadení hlavného pojednávania následne uznesením z 1. decembra 2014 odmietol obžalobu a vec vrátil prokurátorovi na došetrenie. Na základe podanej sťažnosti krajský súd uznesením zo 16. apríla 2015 zrušil rozhodnutie okresného súdu a uložil mu, aby vo veci znovu konal a rozhodol. Ako značne neefektívny treba tiež kvalifikovať spôsob, akým sa okresný súd vysporiadal so sťažovaním postupu konania zo strany obžalovanej, v dôsledku čoho sa viackrát rušil, resp. odročil termín hlavného pojednávania. Efektívnosť postupu okresného súdu napokon absentovala aj pri zabezpečovaní dôkazov znaleckým dokazovaním, v rámci ktorého konajúci súd celkom nesústredene vyhodnotil odborné vyjadrenie znalca, ktoré bolo vyhotovené pred začatím trestného stíhania. V dôsledku toho bol následne prvý rozsudok okresného súdu z 28. apríla 2017 zrušený a vrátený okresnému súdu. Krajský súd v odôvodnení zrušujúceho uznesenia z 12. apríla 2018 uviedol, že uvedené odborné vyjadrenie znalca „*je dôkazom nezákonným a je tak nepoužiteľný*“.

26. S ohľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že postup okresného súdu nesmeroval efektívne k odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľov, a preto nie je zlučiteľný s ich základným právom na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Po komplexnom posúdení všetkých okolností daného prípadu z hľadiska skutkovej a právnej náročnosti veci, správania sťažovateľov, postupu okresného súdu, zohľadňujúc pritom charakter a význam predmetu napadnutého konania, ústavný súd dospel k záveru, že v postupe okresného súdu došlo k zbytočným prietahom v napadnutom konaní, a preto bolo porušené základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

27. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd v nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľom prikázal okresnému súdu, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 4 T 258/2013 konal bez zbytočných prietáhov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľov právoplatne skončená (bod 2 výroku nálezu).

V.

Primerané finančné zadosťučinenie

28. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

29. Sťažovatelia sa domáhali priznania finančného zadosťučinenia každému v sume 4 000 € z dôvodov uvedených vo svojej ústavnej sťažnosti, poukazujúc na utrpenú ujmu vyplývajúcu z neprimeranej dĺžky súdneho konania.

30. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). V tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri určení finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESĽP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

31. Vzhľadom na zbytočné prieťahy v postupe okresného súdu v napadnutom konaní, berúc do úvahy najmä charakter predmetu konania, obdobie právnej neistoty sťažovateľov a všetky okolnosti daného prípadu, majúc na pamäti to, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy pociťovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, ústavný súd považoval priznanie sumy každému zo sťažovateľov po 1 000 € za primerané finančné zadosťučinenie (bod 3 výroku nálezu).

VI.

Náhrada trov konania

32. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Právny zástupca sťažovateľov si nárok na náhradu trov konania uplatnil vo výške 450,28 € za dva úkony právnej služby.

33. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu a z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2019, ktorá bola vo výške 1 023 €, keďže išlo o úkony právnej služby vykonané v roku 2020.

34. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z príslušných ustanovení vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) a obsahu súdneho spisu. Úhradu ústavný súd priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) urobené v roku 2020. Za dva úkony vykonané v roku 2020 patrí odmena v sume dvakrát po 177 € a režijný paušál v sume dvakrát po 10,62 €. Podľa § 13 ods. 2 vyhlášky sa základná sadzba tarifnej odmeny sa zníži o 50 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb. Pri právnom zastupovaní dvoch sťažovateľov hodnota jedného právneho úkonu za oboch sťažovateľov je vo výške 177 € ($177/2 \times 2$). Tarifná odmena za dva priznané úkony uskutočnené v roku 2020 tak predstavuje sumu 354 €. Režijný paušál za dva úkony právnej služby bez ohľadu na počet zastupovaných osôb (napr. III. ÚS 305/2017) predstavuje sumu 21,24 € ($2 \times 10,62$ €). Tieto trovy právneho zastúpenia v sume 375,24 €, keďže advokát je aj platcom dane z pridanej hodnoty, sa v danom prípade zvyšujú o 20 %. Celkove teda trovy právneho zastúpenia predstavujú sumu 450,28 € (bod 4 výroku nálezu).

35. Vzhľadom na znenie čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. septembra 2020

Luboš Szigeti
predseda senátu